

Pirkanmaan hyvinvointialue
PL 272, 33101 Tampere
etunimi.sukunimi@pirha.fi
pirha.fi

Lausunto
4.12.2025

Vammaisneuvoston lausunto vammaispalvelulain mukaisen liikkumisen tuen myöntämisperusteista

Laki hyvinvointialueesta 611/2021 ja Pirkanmaan hyvinvointialueen hallintosäännön mukaiset pykälän 10 tehtävät velvoittavat aluehallitusta lakisääteisesti huolehtimaan vammaisneuvoston toimintamahdollisuuksista sekä hallintosäännön tehtävänä on vastata vaikuttamistoimielinten toimintaedellytyksistä. Hyvinvointialuelain pykälän 32 mukaan vammaisneuvosto tulee ottaa aktiivisesti eri valmisteluprosesseihin mukaan myös suunnitteluun ja valmisteluun – lausunnolla/ kommenteilla pitää olla tosiasiallista vaikutusta, jota ei ole nyt hyvinvointialuelain mukaisesti tapahtunut.

Myöntämisperusteiden valmisteluun tai suunnitteluun ei ole ollut mahdollisuutta lainkaan osallistua tai vaikuttaa. Asiaa on esitelty vammaisneuvostolle ennen päätöksentekoa vasta 12.11.2025 ja aluehallitus on päättämässä asiasta 15.12.2025.

Pirkanmaan hyvinvointialueen vammaisneuvosto huomauttaa liikkumisen tuen myöntämisen kriteerien valmistelun ja suunnittelun etenemisestä. Kriteerit tuotiin vammaisneuvostolle valmiiksi suunniteltuina ja vain esittelyyn ilman lausuntopyyntöä. Sama toistui edellisvuoden valmistelussa, jotka tulivat voimaan 1.1.2025. Syksyllä 2024 soveltamisohjeiden valmistelusta kysyttiin juuri edellisen kuukauden 9.10.2024 vammaisneuvostossa liikkumisen tukea esiteltäessä, eikä soveltamisohjeiden suunnitteluvaiheesta annettu informatiota vaan asia tuotiin kuukauden päästä valmiina kokoukseen vain kommentoitavaksi. Tällä kertaa tuotiin esittelyyn marraskuun kokoukseen valmisteltuna ilman vammaisneuvoston osallistamista lainkaan suunnitteluun tai valmisteluun ja aluehallitus päätti myöntämisperusteista jo joulukuussa 2024. Sama toistuu tänä vuonna. Nyt ei myöskään ole otettu mukaan valmisteluun tai suunnitteluun

tai pyydetty edes lausuntoa. Marraskuun kokokseen tuotiin myöntämisperusteiden esittely valmiina keskusteluun ja kommenttien antoa varten ja kiireaikataululla poliittisen päätöksentekoon, joka etenemässä aluehallituksen päätettäväksi jo 15.12.2025 ja voimaan 1.1.2026. Tällainen aikataulu ei tosiasiallisesti anna mitään vaikutusmahdollisuutta vammaisneuvostolle vaikuttaa myöntämisperusteisiin näin lyhyellä aikavälillä.

Kuljetuspalvelut ovat olennainen osa vammaisten yhdenvertaisuutta ja yksilöllisiä YK:n vammaissopimuksen mukaisia oikeuksia. Vammaisneuvostolle tämä on yksi tärkeimmistä yhdenvertaisuutta lisäävistä asioista koko hyvinvointialueella. Pelkkä esittely ei ole riittävää.

Vammaisneuvosto esittää seuraavia konkreettisia muutoksia myöntämisperusteisiin

Myöntämisperusteiden tulee vastata yksilöllisemmin, joustavammin ja yhdenvertaisemmin vammaisten tarpeisiin ja oikeuksiin vammaisten kesken sekä verrattuna muuhun väestöön. Lisäykset tuottaisivat säästöjä, kun palvelut vastaisivat oikea-aikaisesti tarpeeseen. Kuljetusten sujuvuuteen ja inhimillisyyteen tulee kiinnittää huomiota mahdollistamalla vakiotaksioikeuksia enemmän ja joustavuutta tilausjärjestelmiin sekä kuljetuspäätöksiin.

1) Kriteereihin ja Kuohkeen järjestelmään esitetään, että automaattisesti 4 käyttämättä jäänyttä matkaa siirtyisi seuraavalle kuukaudelle tai matkakukkaroon. Tämä ei lisäisi työntekijöiden työmäärää vaan joustaisi automaattisesti kuten 4 matkan lainaoikeus seuraavalta kuukaudelta.

2) Hetilähtöoikeus 4 kertaa kuukaudessa toisi kaikille joustavuutta ja vastaisi myös suurimpaan osaan äkillisiä tarpeita. Tämä on käytössä muillakin hyvinvointialueilla

- Hetilähtöoikeus olisi erittäin tärkeää ja vastaisi tarpeeseen esim. vammaisen henkilön läheisen joutuessa äkillisesti sairaalaan. Tällöin tulisi huomioida kilometrirajojen joustavuus.
- tolpalta lähtöoikeus on ollut vain Tampereella kahdella tolalla – Tampereelle tulisi lisätä linja-autoaseman ja rautatieaseman lisäksi keskustorin taksiasema vastaamaan tarpeeseen. Kaikki taksit eivät huoli vpl-asiakasta kyytiin. Tolpalla lähtöoikeuden rajaaminen pois muista kunnista syrjii suoraan muita vammaisia pirkanmaalaisia.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on ottanut kantaa kirjeessään aiempien myöntämisperusteiden hetilähtöoikeuteen seuraavaa: "Myöntämisperusteissa mainitaan, että hetilähtöoikeus voidaan myöntää yksilöllisin perustein silloin, kun kuljetuspalvelun käyttö vammasta tai sairaudesta

johtuen välttämättä edellyttää tavanomaisista tilausajoista poikkeamista.” Valtuutettu huomauttaa, että vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden toteutumiseksi tällaisena yksilöllisenä syynä tulee huomioida vammasta tai terveydentilasta johtuvien syiden lisäksi myös vammaisen henkilön elämäntilanne kokonaisuudessaan. Tähän liittyvät mm. vammaisen henkilön harrastukset ja vapaa-ajan aktiviteetit sekä perhe-elämän vastuut.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu muistuttaa, että tosiasiallisesti yhdenvertaisuus ei tarkoita sitä, että palvelu toteutetaan kaikille käyttäjille samalla tavalla samaa menettelyä – ja/tai toteuttamistapaa käyttäen vaan olennaista on, että lopputulos ottaa huomioon eri käyttäjäryhmät, käyttäjien henkilökohtaiset ominaisuudet ja elämän tilanteet sekä heidän perus- ja ihmisoikeutensa kokonaisuudessaan. Yhdenvertaiset kuljetuspalvelut tarkoittavat, että jokainen käyttäjä voi toteuttaa oikeuttaan itsenäiseen liikkumiseen toimintarajoitteistaan tai elämäntilanteestaan riippumatta. Itsenäinen liikkuminen puolestaan usein mahdollistaa vammaiselle henkilölle myös hänen muiden perus- ja ihmisoikeuksinsa käyttämistä, kuten oikeuden työhön ja koulutukseen, kulttuuriset – ja sivistykselliset oikeudet sekä oikeuden perhe-elämään.

3) 50 km raja poistettava. Liikkumisen tuen päätöksen tulee perustua yksilölliseen hakemuksen mukaiseen tarpeeseen, toiminnalliseen lähikunta-ajatteluun. Oman elämän kannalta merkittäviin kuntiin on päästävä

- Kilometriraja ei perustu lakiin ja asettaa Pirkanmaan vammaiset henkilöt eriarvoiseen asemaan keskenään sekä suhteessa muuhun väestöön
- Toistuva tarve tulee huomioida, esimerkiksi perhe- ja ystävyys-suhteet, harrastukset ja yhteiskunnallinen toiminta (esimerkiksi järjestötoiminta ja vaikuttaminen)
- Tampereelle matkaoikeus kaikille. Tampereella on paljon palveluita mitä ei muissa Pirkanmaan kunnissa ole. Yhdenvertaisuus vammaisten kesken ja muuhun väestöön verrattuna: kulttuuri- ja urheilutapahtumat, vaate- ja muut hankinnat, verotoimisto, pankit.

4) Vakiotaksioikeus yksilöllisemmin ja helpommin saatavaksi

- Mikäli on saatavuusongelmaa esimerkiksi esteettömien ajoneuvojen tai apuvälineiden mukaan saamisen kanssa. Apuvälineitä ovat henkilökohtaiset hyötykoirat eli

näkövammaisen opaskoira, liikuntavammaisen avustajakoira ja kuulovammaisen kuulokoira, jotka rajoittavat välillä kyydin saamista

- Mikäli asiakkaalla on paikkakunnallaan huonompi taksien saatavuus, on saatavuusongelmaan löydyttävä ratkaisuja tai vakiotaksioikeus turvaamaan liikkuminen
- Kehitysvammaisille, autistisia piirteitä omaaville, korvaavia kommunikointikeinoja käyttäville on tärkeää vakiotaksin käyttö turvallisuuden ja kommunikaation mahdollistamiseksi.
- Terveystieteelliset syyt kuten epilepsia, käytösongelmat jne. tulee myös herkästi huomioida vakiotaksioikeuden myöntämisessä. Näin pystytään turvaamaan turvallinen matka osaavan ja tutun kuljettajan kanssa
- Vakiotaksioikeuden tulee olla automaattinen yksinkulkuoikeuden saaville. Tämä helpottaa kyydin saamista, koska taustalla olevat syyt sen yleensä vaativat.

5) Lisäksi toivotaan huomioitavan, että toinen kuljetuspalveluasiakas voi toimia saattajan roolissa tähän kyetessään esim. jatkaessaan toisen kuljetettavan avustamista matkakohteeseen päästyään. Kuljetusasiakkuus ei voi automaattisesti viedä oikeutta toimia saattajana toiselle kuljetuspalveluasiakkaalle.

6) Matkustusalue. Matkan lähtö- tai päätepisteen tulee olla omassa asuinkunnassa: Vammaisneuvosto muistuttaa, että on tilanteita joissa on jo taloudellisista syistä järkevämpää siirtyä suoraan ei oman asuinkunnan kautta, mikäli vammaisen henkilön yksilöllinen matkatarve suuntautuu päätepisteen viereiseen kuntaan. Vammaisten oikeutta liikkumiseen ei tule rajata sillä, että matkan lähtö- tai päätepisteen tulee olla omassa asuinkunnassa.

Vammaisneuvosto on kokouksissaan käsitellyt aihetta seuraavasti:

Vammaisneuvoston kokouksessa 24.9.2025 § 65 on käsitelty asiaa, jolloin käsiteltiin yhdenvertaisuusvaltuutetun vastaus vammaisneuvoston yhteydenottoon.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun vastaus on puheenjohtajan toimesta toimitettu tiedoksi aluehallitukselle sekä viranhaltijoille. Kuinka myöntämisperusteissa huomioitu yhdenvertaisuusvaltuutetun vastaus?(Liitteenä vastaus)

- Kilometrirajat ovat edelleen myöntämisperusteissa. Vammaispalvelulain mukaisten kuljetusten ohjeen mukaan: Kohtuullisina voidaan pitää pääsääntöisesti enintään noin 50 km päähän ulottuvien matkojen kustannuksia. Pirkanmaalaiset joutuvat hyvin eriarvoiseen asemaan, jos raja on pääsääntöisesti 50 km. Monissa kunnissa kunnan

sisäisetkin matkat voivat olla reippaasti yli 50 km, naapurikunnista puhumattakaan. Vastauksessaan vammaisneuvostolle yhdenvertaisuusvaltuutettu suositteli viemään asian tarkistukseen eduskunnanoikeusasiamiehelle ja aluehallintovirastolle, joka on etenemässä.

- Vammaisneuvosto on kyseissä kokouksessaan esittänyt keskustelutilaisuuspyynnön hyvinvointialueen liikkuvan tuen tiimille kuljetuspalveluiden tilanteesta ja kriteereistä, johon osallistuisi hyvinvointialueen vammaisneuvoston jäseniä, hyvinvointialueen viranhaltijoita, hyvinvointialueen poliittisia päättäjiä sekä Kuohkeen ja Tuomi Logistiikka Oy:n edustajia.
- Vammaisneuvosto muistuttaa että, sosiaalityöntekijän tulee tehdä päätökset virkavastuulla itsenäisesti, perustuen asiakkaan kanssa yhdessä tehtyyn asiakassuunnitelmaan. Päätökseen ei saa vaikuttaa liikkumisen tuen tiimi, hyvinvointialueen säästösytyt, kukaan muu tai mikään muu asia kuin sosiaalityöntekijän virkavastuulla tehty asiakassuunnitelmaan perustuva harkinnanvarainen yksikölinen päätös. Tämä ei toteudu tällä hetkellä riittävästi yksilöllisten tarpeiden ja vammaispalvelulain hengen mukaisesti. Vammaispalvelulain mukaan subjektiivista oikeutta vammaiselle henkilölle ei voida siirtää sosiaalipalvelulain mukaisen palveluun kuten asiaa esitetään osittain. Sosiaalityöntekijöiltä saadun palautteen ja Vammaisfoorumin hyvinvointialueiden vammaispalveluille teettämän kyselyn perusteella vammaisia henkilöitä pudotetaan pois vammaispalvelulain mukaisista palveluista sosiaalihuoltolain palvelujen piiriin, mutta tilalle ei ole mitään palveluja sosiaalipalveluissa (Liitteenä vammaisfoorumin raportti hyvinvointialueiden ammattilaisten kokemuksista 28.9.2025). Käytännössä palvelu jää saamatta. Sosiaalityöntekijöistä vain 28% on sitä mieltä, että uusi vp-laki on parantanut vammaisten henkilöiden palveluita ja 19 %, että uusi vp-laki on huonontanut vammaisten henkilöiden palveluita. Asiakkaiden siirtäminen muihin palveluihin; vastaus 48 % kyllä. Yleislakien mukaisten palveluiden riittävyys; 76 % ei , vain 8 % arvioi palvelut riittäviksi.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos suosittelee lähtökohtaisesti käyttämään ainoastaan THL:n vammaispalvelujen käsikirjaa, vammaispalvelulakia itseään sekä aiempia asiaan liittyviä oikeuden päätöksiä.
- vammaispalvelulakiin on kirjattu liikkumisen tuen laajuudessa oma asuinkunta, toiminnalliset lähikunnat ja elämän kannalta merkittävät kunnat. Uuden lain voimaantulon jälkeen vammaisneuvoston jäsenille sekä järjestöille on tullut

tietoon useita tapauksia, joissa palvelu on evätty erikoisista syistä. Palveluita on myös rajattu niin, etteivät päätökset ole olleet yhdenvertaisia. Osa näistä palveluista on tiettävästi myös myönnetty takaisin palvelunsaajalle viime syksyn aikana, josta vammaisneuvosto antaa kiitosta myönteisistä muutoksista.

Vammaisneuvoston käsittely 24.9.2025 kokouksesta § 65:

- käsitelty yhdenvertaisuusvaltuutetun vastaus vammaisneuvoston yhteydenottoon vammaispalvelulain liikkumisen tuen myöntämisperusteista 1.1.2025, vastaus liitteenä
- Tähän pykälään liittyen 17.10.2025 lähtenyt virallinen jako yhdenvertaisuusvaltuutetun vastauksesta asianomaisille viranhaltijoille, johtoryhmälle, aluehallitukselle sekä yksilöasioiden jaostolle sekä aluevaltuustolle.
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu antoi ohjeistuksia myös vammaispalveluiden toimivampaan hankintaan [Yhdenvertaisuusvaltuutetun suositukset vammaispalveluiden toimivampaan hankintaan | Yhdenvertaisuus...](#) sekä keväällä 2024 lähettämänsä suositukset koskien kuljetuspalveluita [Yhdenvertaisuusvaltuutetun suosituksia vammaispalveluiden järjestämiseksi](#)
- Yhdenvertaisuusvaltuutetun ohjeistuksen ja tämän pykälän päätöksen mukaan Eduskunnan oikeusasiamiehen arvioon lähtee aiemat myöntämisperusteet, toimintatavat ja niiden muutosten toteutus, laatuongelmat sekä kyytien saatavuus hyvinvointialueella liikkumisen tuen järjestämisessä sekä Aluehallintovirastolle joulukuussa 2025.

Lausunnosta nostona seuraavat asiat:

Muuta huomioitavaa liikkumisen tuen palveluihin:

Hakemusten käsittelyajat ovat usein pitkiä. Äkillisiin tarpeisiin pitäisi saada nopealla aikataululla käsittely erityistilanteissa. Liikkumisen tuen matkojen lakisääteinen minimimäärä on 18 matkaa kuukaudessa. Määrä tulkitaan valitettavan usein enimmäismääräksi. Matkoja tulee myöntää aina yksilöllisen tarpeen mukaan. Esimerkiksi vammaiset nuoret eivät saisi joutua syrjäytymisvaaraan vammattomiin henkilöihin verrattuna riittämättömien kuljetuspalvelujen vuoksi. Lain mukaan kuljetuspalvelumatkojen yhdistely ei saa aiheuttaa kohtuutonta matkustusajan pidentymistä tai muuta haittaa vammaiselle henkilölle. Työ- ja opiskelumatkoja ei pidä yhdistellä, jotta myös vammaiset pysyvät aikatauluissaan työ- ja opiskeluelvöitteissaan.

Mahdollisuus kotimaassa matkailuun kuten muillakin eli esimerkiksi toisella paikkakunnalla liikkuminen. Kriteerien tulee huomioida ja asiakkaan ja kuljetuksen tuottajan ohjeissa pitää löytyä joustoa: lyhyt pysähdys ja reitiltä poikkeaminen 15 min/ 5 km, esim. paketin haku postin automaatilta tai saattajan haku matkalta. Nykyään hoitotarvikejakelu ei tuo kotiin vaan tarvikkeet joutuu hakemaan pakettiautomaatista, jolloin vammaiselta menee tähänkin 2 matkaa.

Mikäli vammaisella on tuettu tai käyttöön annettu kulkuneuvo, tulee lisäksi myöntää vähintään 24 yhdensuuntaista matkaa vuodelle tai tarpeen mukaan enemmän, mikäli kulkuneuvo on esimerkiksi huollossa tai sillä ei pääse talvella liikkumaan.

Maksutapojen mahdollisuudet: kertamaksuna tai kuukausilaskutus. Laskutus ei saa kasautua moneksikuukaudeksi.

Selkeytettäviä käytäntöjä: mikä on kohtuullinen puhelinjonotusaika, jonka jälkeen voi tilata auton taksikeskuksesta ja mikä taho korvaa epäonnistuneesta palvelusta asiakkaalle koituneen vahingon esim. myöhästymisen ja varatun palvelun käyttämättä jättämisestä aiheutuneet kulut?

Matkojen omavastuun tulee toteutua yhdenvertaisena paikkakunnan joukkoliikenteen vammattomille henkilöille mahdollisten matkalippukäytäntöjen mukaisesti. On syrjivää, että vammainen henkilö joutuu aina maksamaan koko kertalipun hinnan verrattuna muuhun väestöön, joka voi käyttää mm. 10 kerran kortteja tai kuukausikortteja, jolloin yhden matkan hinta on halvempi.

Kuljetuspalveluiden saatavuuteen, esteettömyyteen, asiakaspalveluun, asiakkaiden kohtaamiseen ja ammattitaitoon, sekä tilausaikojen paikkansapitävyyteen tulee panostaa ja kehittää. Palvelun järjestäjänä hyvinvointialueen tulee organisoida palveluntuottaja Tuomen toiminnan valvonta läpinäkyvästi huomioiden myös palvelun käyttäjien näkemys.

Palautteenantojärjestelmää tulee kehittää ja antaa selkeät ohjeet. Myös muista kuin Tuomi Logistiikka Oy:n kuljetuspalveluista.

Pirkanmaan hyvinvointialueen vammaisneuvosto

4.12.2025